

Ilm viskas vempe ja tegi tempe, kõikjal

Kohe mitte pole nii, et ilmaelu püsiks rahulikuna, ei taevas ega maa peal.

Ain Kallis

Muidugi, võrreldes muu maailmaga oleme suhteliselt vaikne kena kohakene. Väiksemaid ilmavempe juhtub aga igas kuus küll ja küll. Nii et loo pealkirja võiks vabalt kasutada iga aasta lõpul kokkuvõtteid tehes.

Mis on aga temp? Seletava sõnaraamatu järgi on see 1) vallatu tegu, 2) kunsttükk või 3) jant, sekeldus. Vembuga on asi lihtsam – see on vallatus, vingerpuss või temp. Õige hullu tempu kutsutakse millegipärast seatembuks ehk sigaduseks (mitte seaduseks).

Ilmataadil on muidugi raske kõikide meele järele olla. Sel aastal võis üldiselt rahule jääda õhusoojaga – küttearved ei olnud tapvad. Aga vett – vaat seda saime selgelt liiast, eriti suvel-sügisel.

On üks rühm ilmahuvilisi, kes juba pikemat aega pole siinse ilmastikuga üldse rahul – need on äikesevaatlejad ehk tormikütid. Tegin internetis juhuslikult ühe nende lehekülje lahti: “...veider nähtus see sügiseste tormide puudumine. Teist sügist pole ühtegi korralikku tormi olnud! Aina igavamaks see Eesti kliima läheb!” Mõned nurisesid jällegi vähese äikese üle – koli või Poolamaale...

Tormide puudumise üle kurta ei saa

Tegelikult polnud põhjust viriseda tänavuse tuulte režiimi üle – pea aasta tagasi, 12. jaanuaril mõõdeti Hiiumaa ja Stockholmi vahel lainete oluliseks kõrguseks 8,2 meetrit, kõrgeim neist oli aga Soome merepoi andmeil koguni 14meetrit! Rappida said laevad nii merel kui sadamais.

Nood uurimispoid on väga väärtuslikud värgid. Kolleegid TTÜ meresüsteemide instituudist jäid veidi varem – aastavahetuse kandis – leinama Keri saare juures jää ja lainete poolt lahti rebitud tuhandeid eurosid maksnud poid. Aga uskuge või mitte, pärast kümnekuulisi seiklusi Soome lahel püüdsid põhjanaabrid ta kinni ning peab jätkama oma mõõtmistööd nii vee all kui peal.

Ka kevadtormide üle ei peaks põhjapoolsemad tormihuvilised nurisema, sest jürikuul möllas rannikul mitu “korralikku” maru. Näiteks 29. aprillil viisid 28–30 m/s puhunud tuuleiilid isegi vanalt Patarei vanglalt katuse. Miks küll nii hilja, mõtlesid kunagised asukad.

Üleilmses meedias ei pööratud sellele sündmusele mingit tähelepanu. Hoopis enam kajastati USAs Texases toimetanud tornaado harukordset vempu. 21. jaanuari õhtupoolikul vaatas 75aastane Charlesetta Williams poeg Rickeyga telekat. Äkitselt kostis pööristormihoiatust. Smithlandi linnakesele lähenes ligi kolmveerandkilomeetrise laiusega EF2 kategooria tornaado! Kuna majal polnud keldrit, läksid ema ja poeg varjule vanni, kattes end tekiga. (Õigesti tegid – nii on eluga pääsenud kümned tapjatornaadodest rünnatud.)

Seekord juhtus aga midagi enneolematut: keeris tõstis vanni koos inimestega majast välja. See lendas paarikümne meetri kaugusele ning maandus õnnelikult. Rickey potsatas maha hetk varem kuue meetri kaugusele “õhusõidukist”; ta tormas ema juurde, varjates teda õhus lendava prahi eest oma kehaga.

“Oled sa elus?” – “Olen, kui sa mind ära ei lämmataks!” kostus vannist vaikselt.

Jäätuv vihm tekitas pahandust

Muide, Eestis on sadakonna aasta jooksul vähemalt kümnemeetrise õhulennu läbi teinud ligi 25 inimest, neist üks Maalehe kauaaegne ilmatark Jaan Allas (Andres Tarand, Ain Kallis – “Eesti tornaadod”, 2017).

Talv on üks ütleмата põnev aeg kõigile. Püstijäämise kunsti osas eriti.

Meie suvi ei paistnud silma taoliste keeriste poolest. Vast vaid siis, kui 12. augustil said kokku vahemereline kuumus ja põhjamaine jahedus. Tulemuseks olid vägevad äikesed ja kõvad tuuled, Järvamaal Käravetel ja Rõugu talupargis aga tuulispask.

Nagu igal aastal, tuli talv kätte ootamatult (kas kevad ja suvi siis oodatult?). 28. aprillil jäätus mahalangenud paks udu, tekitades pea nähtamatu musta jää kihi. Hiljuti, 12. detsembril tegi liiklejaile nii kõnni- kui maanteedel palju pahandust nn jäätuv vihm. Nõnda nimetatakse nähtust, kui vihm langeb külmale maapinnale, tekitades seal kiilasjääd.

Veel üks ebameeldiv ilmataadi leiutis – jäävihm – kujutab endast aga läbipaistvaid jääteri diameetriga 1–3 mm, mille sees on vahel vesi veel külmumata olekus. Maapinnale kukkudes need purunevad kaheks koorikuks. Jäävihma saadab iseloomulik sahin.

Talv on üks ütleмата põnev aeg kõigile. Püstijäämise kunsti osas eriti.